

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

פסח ששחטו בחוץ

(ס"ג א') ומי אית ליה לרב חסדא הואיל?!¹ והאמר רב חסדא: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה, לשמו, פטור (דאינו ראוי לשמו בפנים); שלא לשמו (אלא לשם שלמים), חייב (דראוי הוא לשם שלמים בפנים). טעמא דשלא לשמו, הא סתמא לשמו הוא, ופטור. ואמאי? לימא: הואיל וראוי שלא לשמו בפנים!

הכי השתא! התם בעי עקירה,² האי לא בעי עקירה.³

רבה בר שימי מתני להו בדרבה, וקשיא ליה דרבה אדרבה, ומשני כדשנינן.

כי אתא רב דימי אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה, בין לשמו בין שלא לשמו, פטור.

אמר רב דימי: אמריתא לשמעתיא קמיה דרבי ירמיה, בשלמא לשמו, דהא לא חזי ליה. אלא שלא לשמו, אמאי?! הא חזי שלא לשמו בפנים! ואמר לי: עקירת חוץ לאו שמה עקירה.⁴

כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה, בין לשמו בין שלא לשמו, חייב (עליו, משום הואיל וראוי שלא לשמו בפנים).

ואפילו לשמו? והתנן: מחוסר זמן (פטור על שחיתת חוץ), בין בגופו (כגון בתוך שמונה ללידתו) בין בבעלים. ואיזהו מחוסר זמן בבעלים? הזב והזבה והיולדת והמצורע, שהקריבו (לפני הזמן) חטאתם ואשם בחוץ, פטורין.⁵ עולותיהן ושלמיהן בחוץ, חייבין.⁶

ואמר רב חלקיה בר טובי: לא שנו (דאשם בחוץ מחוסר זמן בבעלים פטור) אלא לשמו; אבל שלא לשמו (כגון לשם עולה או לשם שלמים), חייב (שכן ראוי לפנים כיוצא בו בפנים).⁷ לשמו מיהא פטור, אמאי? נימא: הואיל וראוין שלא לשמו בפנים!

הכי השתא? התם בעי עקירה, הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים ניהו.

¹ לחייב על קרבן שאינו ראוי לשם מה שהופרש בפנים ושחטו בחוץ, דנימא חייב משום הואיל וראוי לשם קרבן אחר. רש"י.

² אינו ראוי בפנים לשלמים, אלא אם כן עקר שם פסח ממנו בשחיתתו. הלכך, לאו מתקבל בפנים הוא, כל כמה דלא עקריה. רש"י.

³ ואע"פ שלקחו לשם שעיר הנעשה בפנים, זה חטאת וזה חטאת, שניהן שוין בשמותיהן. רש"י.

⁴ כתב ריטב"א, פירוש, דכי מהניא עקירה למעבדיה שלמים, הני מילי כששחטו בפנים; אבל כששחטו בחוץ, לא מהניא ביה עקירה, ואכתי פסח הוא. והיינו משום דסבירא לן דפסח בעי עקירה אפילו בפנים. דאילו סבירא לן דלא בעי עקירה וממילא הוי שלמים, הא ודאי ליכא לאיפלוגי בין פנים לחוץ.

⁵ שאינן מתקבלים בפנים לא לחובה ולא לנדבה. לחובה, משום דלא מטא זימנייהו. ולנדבה, שאין חטאת ואשם בא לנדבה. והאי אשם, במצורע הוא, דאילו בזב וזבה ויולדת ליכא אשם. רש"י.

⁶ שעולה ושלמים באים נדבה, ומתקבלין נדבה בפנים. ובמסכת זבחים פרכינן: והני בני שלמים ניהו? ומשנינן: תני נזיר בהדיהו. ואף מצורע לא שנינו במשנה, ופרכינן התם: הני בני אשמות ניהו? ומשנינן: תני מצורע בהדיהו. רש"י.

⁷ דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

רב אשי מתני חייב, כדאמרינן.

רב ירמיה מדפתי מתני פטור, קסבר: פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה, ועקירת חוץ לאו שמה עקירה, ופליגא דרב חלקיה בר טובי (דאמר עקירת חוץ שמה עקירה⁸).

שיטות הראשונים

השוחרט פסח בחוץ: פסק הרמב"ם כרבין משמיה דרבי יוחנן ורב אשי, וכתב, "והשוחרט את הפסח בחוץ, אפלו בשאר ימות השנה, בין לשמו בין שלא לשמו - חייב; שהפסח בשאר ימות השנה - שלמים הוא⁹."

שחוטי חוץ במחוסר זמן בבעלים: כתב הרמב"ם "ואי זה הוא מחסר זמן בבעלים? קרבן שעדין לא הגיע זמן בעליו להקריבו. כיצד? הִזָּב והִזָּבָה והיולדת ששחטו חטאתו בחוץ בתוך ימי ספירה - פטורין. וכן מצרע ששחט חטאתו ואשמו בחוץ בתוך ימי ספירה - פטור, שעדין לא נראו בעלי הקרבנות האלו לכפרה. אבל אם שחטו עולותיהן בחוץ בתוך ימי הספירה - חייבין, שהעולה דרון היא, והחטאת והאשם הן עקר הכפרה. וכן נזיר ששחט חטאתו בחוץ בתוך ימי נזירות - פטור. הקריב עולתו או שלמיו בחוץ - חייב, שהחטאת היא המעכבת אותו, והיא עקר הנזירות¹⁰."

עקירת חוץ: פסקו הרמב"ם והמאירי כרב חלקיה בר טובי, שעקירת חוץ שמה עקירה. וכתב הרמב"ם, "אשם מצרע ששחטו בחוץ שלא לשמו - חייב, הואיל ושלל לשמו ראוי בפנים וכשר¹¹..."

שחוטי חוץ בקדשים שאינם ראויים בפנים

אמר מר (ברייטא לעיל, ס"ב ב'): משהגריל עליהן, חייב על של שם, ופטור על של עזאזל.

(ס"ג א') **תנו רבנן:** "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה. ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה¹²."

(ס"ג ב') אי "קרבן", שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקראו קרבן, כענין שנאמר "ונקרב את קרבן ה"¹³? תלמוד לומר¹⁴: "ואל פתח אהל מועד לא הביאו"; כל הראוי לפתח אהל מועד, חייב עליו בחוץ. כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד, אין חייבין עליו בחוץ.

אוציא אלו שאין ראויין לפתח אהל מועד, ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח, שהוא ראוי לבוא אל פתח אהל מועד? תלמוד לומר: "לה", מי שמיוחדין לה'. יצאו אלו שאין מיוחדין לשם.

⁸. וחייב משום כך את השוחרט אשם בחוץ, כשהוא מחוסר זמן, שלא לשמו.

⁹. אמנם לגבי פסח אי בעי עקירה, ראה מש"כ ב"נתיבי הלכה" פסחים, ס"ד א', וכן ע"ג ב'. מקורות: רמב"ם (הל' מעשה הקרבנות יח, יב).

¹⁰. מקורות: רמב"ם (הל' מעשה הקרבנות יח, ט).

¹¹. מקורות: רמב"ם (הל' מעשה הקרבנות יח, י). מאירי (ס"ג א', ד"ה מעתה).

¹². ויקרא יז, ג-ד.

¹³. במדבר, פ' מטות, לא, נ: ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצבעה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני ה'.

¹⁴. ויקרא יז, ד.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

השוחרט בחוץ קדשים שאינם ראויים להיקרב: כתב הרמב"ם "אינו חייב אלא על שחיטת קדשים הראויין לקרב למזבח; אבל השוחרט בחוץ אחד מאסורי מזבח או מחטאות המתות - הרי זה פטור, שנאמר: "לפני משכן יי"; כל שאינו ראוי לבוא אל משכן יי - אין חייבין עליו.¹⁵

פרה אדומה ושעיר המשתלח שהקריבן בחוץ: כתב הרמב"ם "פרה אדומה ששורפה חוץ ממקום שרפתה, וכן שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ אחר שהתודה עליו - פטור, שנאמר: "ואל פתח אהל מועד לא יביאנו"; כל שאינו ראוי לבוא אל פתח אהל מועד - אין חייבין עליו.¹⁶

פסולי מחוסר זמן ובעל מום בשעיר המשתלח

(ס"ג ב') (ומקשה) ולה' להוציא הוא? **ורמינהו:** "ירצה לקרבן אשה לה",¹⁷ אלו אישים (שלא יתן מהן על אש של מערכה). מניין שלא יקדישנו מחוסר זמן? תלמוד לומר: קרבן (ומשעת הקדשו קרוי קרבן). לה', לרבות שעיר המשתלח.

(ומתיר) אמר רבא: התם מענינא דקרא, והכא מענינא דקרא. התם ד'אל פתח' לרבות (שעיר המשתלח, שהרי ראוי לבוא אל פתח), לה' להוציא. הכא ד'אשה' להוציא (שעיר המשתלח, שהרי אינו עולה לאשים), לה' לרבות.

(ומקשה) טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי הוה אמינא: שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן. והא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם!¹⁸

(ואמרינן) רבינא אמר: כגון שהומם וחיללו על אחר.¹⁹

ומנא תימרא דפסיל ביה מומא? **דתניא:** "ואשה לא תתנו מהם" (בבעל מום כתיב),²⁰ אלו החלבים. אין לי אלא כולן. מקצתן (כזית מהן) מניין? תלמוד לומר "מהם". "מזבח", זו זריקת דמים. "לה'", לרבות שעיר המשתלח (שאסור שיהיה בעל מום).

(ס"ד א') רבא אמר: כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו, ושחט אמו ביום הכפורים.

וכי האי גוונא מי אסיר? "לא תשחטו" אמר רחמנא,²¹ והא לאו שחיטה היא!

הא אמרי במערבא: דחיתו לצוק זו היא שחיטתו.

¹⁵. מקורות: רמב"ם (הל' מעשה הקרבנות יח,ו).

¹⁶. מקורות: רמב"ם (הל' מעשה הקרבנות יט,ז).

¹⁷. ויקרא, פ' אמור, כב,כז.

¹⁸. וכיון דלא ידע על איזה מהן יעלה הגורל לשם, אי אפשר להיות אחד מהן מחוסר זמן. רש"י.

¹⁹. כי איצטריך קרא דמחוסר זמן, כגון שהומם המשתלח משהגדיל עליו, וחיללו על אחר. וזה אין צריך להגדיל, שהרי מכח הראשון בא. רש"י.

²⁰. ויקרא, פר' אמור, כב,כב; עונת או שבויר או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה לה' ואשה לא תתנו מהם על המזבח לה'.

²¹. ויקרא, פר' אמור, כב,כח.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

מחוסר זמן בקרבן: כתב הרמב"ם "מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַקְרִיב כָּל הַקִּרְבָּנוֹת מִיּוֹם הַשְּׂמִינִי וְהַלְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אֲמוֹ, וּמִיּוֹם הַשְּׂמִינִי וְהַלְאָה יִרְצָה", וְכָל שִׁבְעַת הַיָּמִים הוּא נִקְרָא 'מַחְסֵר זָמַן'. וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּחְסֵר זָמַן פָּסוּל - אִם עָבַר וְהַקְרִיבוֹ אֵינוֹ לוֹקָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא לֹא הֵבִיא מִכָּלל עֲשֵׂה, וְלֹא נִרְצָה הַקִּרְבָּן." עוד כתב "וְכֵן הַמַּקְדִּישׁ מַחְסֵר זָמַן - הָרִי זֶה כְּמַקְדִּישׁ בְּעַל מוֹם עוֹבֵר, וְאֵינוֹ לוֹקָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.²²

בעל מום: כתב הרמב"ם "הַשּׁוֹחֵט בְּעַל מוֹם לְשֵׁם קִרְבָּן - לוֹקָה, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר בְּבִעְלֵי מוֹמִין: "לֹא תִקְרִיבוּ אֵלָה לִי", וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁזֶּה אֶזְהָרָה לְשׁוֹחֵט. וְכֵן הַזּוֹרֵק דָּם בְּעַלֵּי מוֹמִין עַל הַמִּזְבֵּחַ - לוֹקָה, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר בָּהֶן: "לֹא תִקְרִיבוּ לִי" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁזֶּה אֶזְהָרָה לְזוֹרֵק.²³

כגון שהומם וחיללו על אחר: ולתירוץ זה, שעיר שאינו פחות משמונה ימים, שהומם וחיללו על אחר, כשר בלא הגרלה להיות שעיר המשתלח. במאירי נראה שהוא פשוט להלכה.²⁴

אותו ואת בנו בשעיר המשתלח: לפי תירוץ רבא, גם בשעיר המשתלח יש דין אותו ואת בנו. וכן פסק הרמב"ם "הַמוֹם פּוֹסֵל בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, אֲפִלּוּ מוֹם עוֹבֵר. וְכֵן אִם נַעֲשֶׂה מַחְסֵר זָמַן - נִפְסֵל, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁחָטָה אִמּוֹ לְחֹלָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁדִּחְתָּתוֹ לַעֲזָאזֵל הִיא שְׁחִיטָתוֹ.²⁵

²² מקורות: רמב"ם (הל' איסורי מזבח ג,ח; ג,י).

²³ מקורות: רמב"ם (הל' איסורי מזבח א,ד).

²⁴ שכתב, ולא עוד אלא אפילו במקום שאין צריך הגרלה, חסרון זמן פוסל בו מכה המקרא וכו'. עוד יש להעיר, שלפי גירסת רבינו חננאל, תירוץ זה רבא אמרו. וכן הביאו להלכה ב'ליקוטי הלכות' מקורות: מאירי (ס"ג ב', ד"ה שעיר המשתלח).

²⁵ וכתב ב'ליקוטי הלכות' (זבח תודה), לכאורה לפי מאי דקאמר בגמרא מעיקרא צריכותא לבעל מום ומחוסר זמן, והרמב"ם מעתיק שניהם להלכה, אין לנו מקור לדינא דרבא. ואולי 'דחייתו לצוק' זו היא שחיטתו, סברא פשוטה היא. עייש. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ה,יז).